Escalatie of toch een compromis: hoe lang kan het met de mullahs en met Trump nog alle kanten op?

Posted on 28 maart 2026 by Johannes Vervloed

Tegen de militaire operatie van de VS en Israël in Iran wordt verschillend aangekeken. Variërend van een schending van het internationale recht via gedoogsteun tot volledige instemming. Dat de mullahs een schrikbewind voeren, de eigen bevolking terroriseren en via hun proxies dood en verderf zaaien in het gehele Midden-Oosten, daar is iedereen het wel over eens. Dat de VS en Israël hier een einde aan willen maken, kan op minder sympathie rekenen. In ieder geval niet in Europa. Veel landen veroordelen de actie, met de Bondsrepubliek voorop. De VS en Israël hebben geen mandaat van de Veiligheidsraad en 'het is niet onze oorlog', zo wordt gezegd.

Ondertussen wordt het Iraanse regime met een vernietigende militaire operatie op de knieën gedwongen. Het 15 puntenplan van de VS is weliswaar afgewezen, maar via de 'mediators' Pakistan, Egypte en Turkije wordt vernomen dat het Iraanse regime snel een staakt-het-vuren wil om te voorkomen dat er een volksopstand

uitbreekt en het regime ten val wordt gebracht. *Regime change* is overigens niet de belangrijkste reden van de operatie. Iran mag geen atoombom krijgen, is het adagio. De directe aanleiding voor de operatie zou dan ook *intelligence* zijn geweest dat Iran '*was weeks away from enriching enough uranium to produce a low-level nuclear device — one that could be handed off to a proxy*'.

De tweede aanleiding was dat '*Iran walked out of Geneva. Steve Witkoff and the American team got the middle finger in the final meeting*'. Het bleek niet mogelijk om via onderhandelingen te voorkomen dat Iran de beschikking krijgt over een atoomwapen.

Verschuivende posities

Er stond dus nogal wat op het spel. Als een terroristische staat, die al jarenlang verkondigt Israël van de kaart te willen vegen en die via z'n proxies de Iraanse revolutie over de hele wereld wil verspreiden, het atoomwapen in handen krijgt, kunnen de gevolgen desastreus zijn. Zeker als dat atoomwapen met de ballistische raketten waarover Iran (dankzij China) beschikt, een bereik heeft tot aan het Verenigd Koninkrijk toe. Dat zagen we deze week met het afvuren van twee ballistische raketten op Diego Garcia: een eiland in de Indische Oceaan, dat op 4000 kilometer van Iran ligt. Het is een strategische basis – voorheen Brits, maar recent overgedragen aan Mauritius – waar de VS bommenwerpers, nucleaire onderzeeërs en torpedobootjagers met geleide raketten stationeren.

Dat was even schrikken voor de Europese leiders, die tot dan toe niets met de oorlog in Iran te maken wilden hebben. Het was opeens niet meer een 'ver van mijn bed show'. Ze hadden net een uitnodiging van president Donald Trump afgeslagen om te helpen de Straat van Hormuz open te houden. Als wraak voor de Amerikaanse en Israëlische actie had Iran die vaarroute afgesloten.

Voorzichtig verschoven de posities en ondertekenden 22 landen (waaronder de meeste Europese) een verklaring dat zij bereid waren bij te dragen aan passende maatregelen om de vrije en veilige doorvaart door de Straat van Hormuz te garanderen en veroordeelden zij de Iraanse aanvallen op de buurlanden en de blokkade van de zeestraat. Tot concrete maatregelen als bijvoorbeeld het sturen van mijnenjagers – Iran heeft in de Straat van Hormuz tientallen mijnen gelegd – leidde het nog niet, maar het is wel een teken dat men nu inziet welke belangen op het spel staan.

Hoewel de VS en Israël het vuile werk opknappen, ziet een steeds grotere groep landen dat de Iran-oorlog wel degelijk ook hun oorlog is. Dat ook zij er baat bij hebben dat het bewind in Teheran geen atoomwapens krijgt, dat het ballistische rakettenprogramma van Iran wordt beperkt en dat het land verboden wordt nog langer z'n proxies in te zetten voor een wereldwijde revolutie. Over schending van het internationale recht wordt weinig meer vernomen. Wel zijn er steeds meer zorgen over de olieprijs die tot grote hoogte is gestegen. Europa is nog steeds voor ongeveer 20 procent van z'n olie-import afhankelijk van Saoedi-Arabië en de Golfstaten, die met een afsluiting van de Straat van Hormuz niet meer onze komt opkomt. Voor veel Europese landen, inclusief Nederland, geldt specifiek dat ook veel van ons gas uit de Golfregio komt, met name uit Qatar.

De *one million dollar*-vraag is hoe deze moderne kruistocht tegen het Iraanse regime zal aflopen. Gaan de mullahs een akkoord tekenen met de VS en wat staat er in zo'n akkoord? Zal het regime overleven of komt er een verlossing voor het onderdrukte Iraanse volk?

Mogelijk compromis

Het 15 puntenplan van president Trump is duidelijk een openingszet. Niet verwacht mag worden dat Iran met alle punten akkoord zal gaan. Maar een compromis wordt door de 'mediators' voor mogelijk gehouden.

Punten met kans op acceptatie zijn naar verluidt:

- Extra IAEA-inspecties en transparantie, zolang Iran zijn recht op een civiel nucleair programma behoudt.
- Beperkte uraniumverrijking op laag niveau voor civiele doeleinden, eventueel met een deel van de brandstofvoorziening in het buitenland georganiseerd.
- Afspraken over maritieme veiligheid en vrije doorgang in de Straat van Hormuz, eventueel met financiële compensatie via tol- of transitregelingen.
- Een formeel staakt-het-vuren en het terugschroeven van indirecte confrontaties, als ook Amerikaanse en Israëlische aanvallen stoppen en sancties substantieel worden verlicht.

Punten met praktisch geen kans:

- Volledige ontmanteling van alle verrijkingscapaciteit op Iraans grondgebied (de facto opgeven van het nucleaire programma).

- Vergaande en afdwingbare beperkingen op het ballistische raketprogramma, dat Iran expliciet als afschrikmiddel tegen VS en Israël beschouwt.
- Beëindiging van steun aan alle regionale proxy-groepen (Hezbollah, milities in Irak, Jemen, Syrië).
- Voorwaarden die in de ogen van Teheran neerkomen op een 'totale overgave' of structurele asymmetrie (permanente eenzijdige inspectierechten zonder duidelijke, duurzame opheffing van sancties).

Verdere escalatie

De kans op een akkoord is derhalve het grootst met een sterk aangepast compromis: beperkte nucleaire en raketbeperkingen plus inspecties, in ruil voor veiligheidsgaranties en omvangrijke opheffing van de sancties.

Het alternatief voor een akkoord is verdere escalatie met vergaande gevolgen, zowel voor het Iraanse regime als voor de regio. Trump zou kunnen besluiten grondtroepen in te zetten en de Perzische Golf te bezetten, of zelfs om door te stoten naar Teheran en het mullah-bewind uit de weg te ruimen. Ondertussen zal grote schade worden toegebracht aan de olie- en andere infrastructuur in Iran en dankzij de Iraanse ballistische raketten wellicht ook in de regio. Belangrijke olie- en gasinstallaties in de Golfstaten zijn al vernietigd.

Trump heeft het Iraanse regime een ultimatum gesteld van 5 dagen. Daarna kan alles weer anders worden.

Wynia's Week *verschijnt 156 keer per jaar en wordt* ***volledig mogelijk gemaakt*** *door de donateurs. Doet u mee?* ***Doneren kan zo****.* ***Hartelijk dank!***